

Byla C-120/21

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2021 m. vasario 26 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Bundesarbeitsgericht (Vokietija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2020 m. rugsėjo 29 d.

Atsakovas, kita apeliacinio proceso šalis ir kasatorius:

LB

Ieškovė, apeliantė ir kita kasacinio proceso šalis:

TO

Pagrindinės bylos dalykas

Teisė į atostogas – Išnykimas ir senatis – Direktyva 2003/88/EB – Darbdavio vykdytinos paraginimo ir informavimo pareigos – Veiksmingumo principas

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąjungos teisės išaiškinimas, SESV 267 straipsnis.

Prejudicinis klausimas

Ar pagal 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų 7 straipsnį ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 31 straipsnio 2 dalį draudžiama taikyti nacionalinės teisės nuostatą, tokią kaip BGB (*Bürgerliches Gesetzbuch*, Civilinis kodeksas) 194 straipsnio 1 dalis, aiškinama kartu su 195 straipsniu, pagal kurią teisei į mokamas kasmetines atostogas taikomas įprastas trejų metų senaties terminas, kuris prasideda BGB 199 straipsnio 1 dalyje nustatytais sąlygomis

pasibaigus atostogų metams, kai darbdavys atitinkamai neparagino ir neinformavo darbuotojo ir taip nesuteikė jam galimybės faktiškai pasinaudoti teise į atostogas?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (toliau – Chartija), visų pirma 31 straipsnis

2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų (toliau – Direktyva 2003/88/EB), visų pirma 7 straipsnis ir 31 straipsnio 2 dalis

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Mindesturlaubsgesetz für Arbeitnehmer (arba *Bundesurlaubsgesetz*; Darbuotojų minimalių atostogų įstatymas, arba Federalinis atostogų įstatymas, toliau – *BUrlG*), visų pirma 1 straipsnis, 3 straipsnio 1 dalis, 7 straipsnio 3 ir 4 dalys

Bürgerliches Gesetzbuch (Civilinis kodeksas, toliau – BGB), visų pirma 194 straipsnio 1 dalis, 195 straipsnis, 199 straipsnio 1 ir 4 dalys, 204 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 212 straipsnio 1 dalies 1 punktas ir 214 straipsnio 1 dalis

Faktinių aplinkybių ir proceso santrauka

- 1 Ieškovė nuo 1996 m. lapkričio 1 d. iki 2017 m. liepos 31 d. dirbo atsakovo įmonėje, ji buvo mokesčių specialistė ir už balanso sudarymą atsakinga buhalterė. Ieškovė turėjo teisę į 24 darbo dienų poilsio atostogas per atostogų metus. 2012 m. kovo 1 d. raštu atsakovas ieškovę informavo, kad „teisė į atostogas, kuria nebuvo pasinaudota, t. y. 76 dienos už 2011 ir ankstesnius kalendorinius metus,“ 2012 m. kovo 31 d. neišnyks, nes ieškovė negalėjo išeiti atostogų dėl didelio darbo krūvio jo kanceliarijoje. 2012–2017 m. atsakovas ieškovei suteikė iš viso 95 darbo dienas atostogų. Taigi ieškovė pasinaudojo ne visomis teisės aktuose numatytais minimaliomis atostogomis. Atsakovas neparagino ieškovės išeiti likusių atostogų ir neinformavo jos apie tai, kad pasibaigus kalendoriniams metams arba perkėlimo laikotarpiui teisė į dar nepanaudotas atostogas gali būti prarasta. 2018 m. vasario 6 d. pateiktu ieškiniu ieškovė reikalavo kompensuoti 101 atostogų dieną už 2017 ir ankstesnius metus. Atsakovas laikėsi nuomonės, jog ieškovės teisė į atostogas išnyko. Atsakovo teigimu, jis negalėjo žinoti ir vykdyti informavimo ir paraginimo pareigų, nes *Bundesarbeitsgericht* (Federalinis darbo teismas) savo jurisprudenciją pakeitė tik 2019 m. vasario 19 d. sprendimais, kai darbo santykiai su ieškove jau buvo nutrūkę. Jis taip pat mano, jog neprivalo kompensuoti atostogų, nes teisėms į atostogas, kurias kompensuoti ieškovė gali prašyti, suėjo senatis.

- 2 *Arbeitsgericht* (darbo teismas) (galutiniu sprendimu) iš atsakovo priteisė kompensaciją už nepanaudotas 2017 m. atostogas. Kitų ieškinio reikalavimų teismas netenkino. Ieškovei padavus apeliacinį skundą, *Landesarbeitsgericht* (Apygardos darbo teismas) iš atsakovo priteisė 17 376,64 EUR dydžio (bendroji (bruto) suma) kompensaciją už 76 atostogų dienas už 2013–2016 m. Teismas preziumavo, kad, atsižvelgiant į Sąjungos teisės reikalavimus, ieškovės teisė į atostogas negalėjo išnykti pagal *BUrlG* 7 straipsnio 3 dalį ir jai negalėjo sueiti senatis pagal bendrąsias civilinės teisės nuostatas dėl senaties, įtvirtintas BGB 194 ir paskesniuose straipsniuose, dėl to, kad atsakovas neįvykdė bendradarbiavimo pareigų ir taip nesuteikė galimybės ieškovei pasinaudoti atostogomis. Kasaciniu skundu atsakovas reikalauja atkurti pirmosios instancijos teismo sprendimą tiek, kiek *Arbeitsgericht* ieškinio netenkino.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 3 Tai, ar atsakovo kasacinis skundas – tiek, kiek juo prieštaraujama dėl kompensacijos už 2013 ir 2014 m. atostogas priteisimo iš atsakovo – bus tenkinamas, priklauso nuo to, ar pagal Direktyvos 2003/88/EB 7 straipsnį ir Chartijos 31 straipsnio 2 dalį leidžiama teisei į teisės aktuose numatytas minimalias atostogas taikyti įprastą trejų metų senaties terminą (BGB 195 straipsnis), kai darbdavys neįvykdė paraginimo ir informavimo pareigų.
- 4 Remdamasis 2018 m. lapkričio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften* (C-684/16), dėl Direktyvos 2003/88/EB 7 straipsnio ir Chartijos 31 straipsnio 2 dalies, *Bundesarbeitsgericht* išplėtė savo ankstesnę jurisprudenciją ir pripažino, kad, *BUrlG* 7 straipsnį aiškinant pagal Direktyvos 2003/88/EB 7 straipsnį, teisė į teisės aktuose numatytas minimalias atostogas išnyksta kalendorinių metų (*BUrlG* 7 straipsnio 3 dalies pirmas sakiny) arba leidžiamo perkėlimo laikotarpio pabaigoje (*BUrlG* 7 straipsnio 3 dalies antras ir ketvirtas sakiniai) iš esmės tik tuomet, kai prieš tai darbdavys suteikė darbuotojui galimybę pasinaudoti teise į atostogas, tačiau darbuotojas neišėjo atostogų savo noru.
- 5 Jei darbdavys remiasi argumentu, kad teisė į atostogas buvo ribojama laiko atžvilgiu ir išnyko, jis turi nurodyti ir prireikus įrodyti, kad įvykdė bendradarbiavimo pareigas, nes jis iš to kildina sau palankią teisinę pasekmę.
- 6 Pagrindinėje byloje atsakovas savo prieštaravimą grindė senaties argumentu, todėl reikia išsiaiškinti, ar ieškovės teisėms į teisės aktuose numatytas atostogas ir tuo pat metu pagal sutartį turimoms teisėms į papildomas atostogas, kurios pagal *BUrlG* 7 straipsnio 3 dalį negalėjo išnykti dėl atsakovo neįvykdytų bendradarbiavimo pareigų, gali sueiti senatis.
- 7 Įprastas trejų metų senaties terminas (BGB 195 straipsnis) prasideda pasibaigus metams, kuriais atsirado teisė (BGB 799 straipsnio 1 dalies 1 punktą) ir kreditorius sužinojo arba, nesant didelio aplaidumo, turėjo sužinoti apie teisę

pagrindžiančias aplinkybes ir skolininko asmenį (BGB 199 straipsnio 1 dalies 2 punktą).

- 8 Ieškinys – tiek, kiek ieškovė reikalauja kompensuoti atostogas už 2013 ir 2014 m. – būtų nepagrįstas, jei, atsižvelgiant į Direktyvos 2003/88/EB 7 straipsnį ir Chartijos 31 straipsnio 2 dalį, pagal *BUrlG* 7 straipsnį būtų nedraudžiama teisėms į atostogas taikyti senaties termino ir leidžiama nustatant jo pradžią orientuotis į atostogų metus, kuriais teisė atsirado, net ir tuomet, kai darbdavys neįvykdė bendradarbiavo pareigos.
- 9 Įprastas trejų metų senaties terminas (BGB 195 straipsnis) nurodytomis sąlygomis būtų prasidėjęs pasibaigus atostogų metams, kuriais teisė atsirado ir, pasibaigus laukimo laikui, galėjo būti įgyvendinta pareiškus ieškinį (*BUrlG* 1, 3 ir 4 straipsniai), t. y. teisėms į atostogas už 2013 m. – 2013 m. gruodžio 31 d., už 2014 m. – 2014 m. gruodžio 31 d. Senaties terminas teisėms už 2013 m. būtų suėjęs pasibaigus 2016 m., už 2014 m. – pasibaigus 2017 m. 2018 m. vasario 6 d., kai buvo pareikštas ieškinys, senaties terminai jau būtų suėję.
- 10 Išplėtus *Bundesarbeitsgericht* jurisprudenciją, klausimas, ar teisei į teisės aktuose numatytas atostogas ir tuo pat metu pagal sutartį turimai teisei į papildomas atostogas taikytina senatis, priimant sprendimą yra reikšmingas tuomet, kai darbuotojo teisė į atostogas neišnyko, nes dėl bendradarbiavimo pareigų neįvykdymo ji pagal *BUrlG* 7 straipsnio 3 dalį nėra arba – kaip pagrindinėje byloje – nebuvo ribojama laiko atžvilgiu, ir darbdavys, remdamasis tuo, kad teisei į atostogas suėjo teisės aktuose nustatytas senaties terminas, atsisako suteikti atostogas (pagal *BUrlG* 7 straipsnio 1 dalį) arba – kaip pagrindinėje byloje – jas kompensuoti (pagal *BUrlG* 7 straipsnio 4 dalį) (BGB 214 straipsnio 1 dalis). Taip yra dėl to, kad, darbdaviui neįvykdžius bendradarbiavo pareigos, pagal nacionalinės teisės aktus galimybė prieš darbdavio valią įgyvendinti kumuliatyvias teises į atostogas už kelerius metus paprastai laiko atžvilgiu būtų ribojama tik tuomet, kai greta *BUrlG* 7 straipsnio nuostatų galėtų būti taikomos bendrosios nuostatos dėl senaties, įtvirtintos BGB 194 ir paskesniuose straipsniuose. Priešingu atveju, kai darbdavys atitinkamai atostogų metais arba vėliau iki darbo santykių pabaigos neįvykdo bendradarbiavimo pareigų, darbuotojas tebeturėtų teisę į nuolat į vis kitus atostogų metus perkeliamas atostogas ir neprivalėtų tam, kad ši teisė būtų įgyvendintina, pareikšti apie ją per tam tikrą laikotarpį. Tas pats būtų taikytina dėl teisės į kompensaciją, kuri nutrūkus darbo santykiams pagal *BUrlG* 7 straipsnio 4 dalį atsiranda vietoj teisės į atostogas.
- 11 Taigi reikia išsiaiškinti, ar koks nors iš *Bundesurlaubsgesetz* kylantis reikalavimas prieštarauja galimybei taikyti senatį teisei į atostogas, kai darbdavys atitinkamai neparagino ir neinformavo darbuotojo ir taip nesuteikė jam galimybės faktiškai pasinaudoti teise į atostogas. Tai įmanoma tik atsižvelgiant į Sąjungos teisės reikalavimus, taikomus teisei į atostogas.

- 12 Teisingumo Teismas – kiek matyti – kol kas nėra priėmęs sprendimo, ar ir, jei taip, kokiomis sąlygomis pagal Direktyvos 2003/88/EB 7 straipsnį ir Chartijos 31 straipsnio 2 dalį leidžiama senaties terminais (kurių eiga gali būti sustabdoma darbuotojo veiksmu) laiko atžvilgiu apriboti galimybę prieš darbdavio valią įgyvendinti teisę į mokamas kasmetines atostogas.
- 13 Teisingumo Teismo jurisprudencijoje yra atspirties taškų teigti, kad taikant BGB nuostatas dėl senaties teisei į atostogas gali būti pažeista Chartijos 31 straipsnio 2 dalis ir Direktyvos 2003/88/EB 7 straipsnis.
- 14 Teisingumo Teismas 2018 m. lapkričio 6 d. Sprendime *Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften* (C-684/16) konstatavo, kad pagal Direktyvos 2003/88/EB 7 straipsnį ir Chartijos 31 straipsnio 2 dalį draudžiama nacionalinės teisės norma, pagal kurią darbuotojas, referenciniu laikotarpiu nepateikęs prašymo leisti pasinaudoti teise į mokamas kasmetines atostogas, įgytas pagal šias nuostatas, automatiškai, prieš tai nepatikrinus, ar darbdavys suteikė jam galimybę faktiškai pasinaudoti šia teise, referencinio laikotarpio pabaigoje netenka atostogų dienų už šį laikotarpį (55 punktas). Teisingumo Teismas šiame ir kituose sprendimuose taip pat pabrėžė, kad bet koks darbdavio veikimas ar neveikimas, dėl kurio darbuotojas gali būti atgrasomas pasinaudoti kasmetinėmis atostogomis, prieštarauja teisės į mokamas kasmetines atostogas tikslui (42 punktas; 2017 m. lapkričio 29 d. Sprendimo *King*, C-214/16, 39 punktas). Nacionalinės teisės arba sutarties nuostata, pagal kurią, nepaisant Sąjungos teisės reikalavimų, numatyta apriboti darbuotojo įgytų teisių į mokamas kasmetines atostogas perkėlimą arba panaikinti šias teises, prilygtų pripažinimui teisėtu elgesio, dėl kurio darbdavys neteisėtai praturtėja, pažeidžiant patį direktyvos tikslą – saugoti darbuotojo sveikatą (2017 m. lapkričio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimo *King*, C-214/16, 64 punktas).
- 15 Kolegijos manymu, Teisingumo Teismo jurisprudencijoje kol kas nėra aiškiai atsakyta, ar iš šių Teisingumo Teismo teiginių darytina išvada, jog pagal Direktyvos 2003/88/EB 7 straipsnį ir Chartijos 31 straipsnio 2 dalį negalima reikalauti, kad tam, jog teisei į atostogas nesueitų senatis, darbuotojas atliktų senaties eigą sustabdantį veiksma pagal BGB 204 straipsnio 1 dalį, kai darbdavys neįvykdė bendradarbiavimo pareigų ir taip nesuteikė galimybės darbuotojui pasinaudoti teise į atostogas.
- 16 Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, susijusioje su terminais ieškiniui pareikšti ir senaties terminais, kurių neapima Chartijos 31 straipsnio 2 dalies ir Direktyvos 2003/88/EB 7 straipsnio taikymo sritis, yra atspirties taškų teigti, kad, atsižvelgiant į nuostatų dėl senaties funkciją – užtikrinti teisės stabilumą ir teisinį tikrumą, teisės į atostogas senatis neatmestina, tačiau yra ir atspirties taškų teigti, kad teisės į atostogas senatis prieštarauja Sąjungos teisei, kai darbdavys neįvykdė paraginimo ir informavimo pareigų.
- 17 Remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, valstybių narių proceso autonomijos principas galėtų būti argumentas, patvirtinantis, kad pagal

Direktyvos 2003/88/EB 7 straipsnį ir Chartijos 31 straipsnio 2 dalį nedraudžiama teisei į atostogas ir vietoj jos pagal *BUrlG* 7 straipsnio 4 dalį atsirandančiai teisei į kompensaciją už nepanaudotas atostogas taikyti senatį. Pagal šį principą, nesant Sąjungos teisės akto, reglamentuojančio teisių įgyvendinimo procesą, kiekvienos valstybės narės vidaus teisės sistemoje nustatomos procesinės taisyklės, užtikrinančios teisės subjektams Sąjungos teise suteikiamų teisių apsaugą (žr., be kita ko, 2014 m. birželio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-501/12–C-506/12, C-540/12 ir C-541/12 112 punktą ir 2010 m. liepos 8 d. Sprendimo *Bulicke*, C-246/09, 24 ir paskesnius punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją). Vis dėlto priimtose teisės nuostatos negali būti mažiau palankios nei tos, kurios taikomos panašioms vidaus teisės situacijoms (lygiavertiškumo principas), ir dėl jų Sąjungos teise suteikiamų teisių įgyvendinimas negali tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (dėl senaties terminų žr. 2017 m. gruodžio 20 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Caterpillar Financial Services*, C-500/16, 37 ir paskesnius punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją; dėl terminų ieškiniui pareikšti žr. 2014 m. birželio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-501/12–C-506/12, C-540/12 ir C-541/12 112 punktą).

- 18 Lygiavertiškumo principas BGB 194 ir paskesnių straipsnių nuostatomis būtų užtikrinamas, nes pagal nacionalinės teisės aktus, konkrečiai pagal BGB 195 straipsnį, iš esmės visoms teisėms taikomas įprastas trejų metų senaties terminas, neatsižvelgiant į tai, ar jos grindžiamos nacionaline, ar Sąjungos teise, ir ar suteikiamos darbuotojui, ar darbdaviui.
- 19 Dėl veiksmingumo principo Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad kiekvienas atvejis, kai kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės nuostatos neįmanoma arba pernelyg sudėtinga taikyti Sąjungos teisę, turi būti vertinamas atsižvelgiant į šios nuostatos vietą visame įvairiose nacionalinėse institucijose vykstančiame procese, pačią proceso eigą ir jo ypatumus. Turint tai omenyje, prireikus reikia atsižvelgti į pagrindinius nacionalinės teismų sistemos principus, kaip antai teisės į gynybą apsaugą, teisinio saugumo principą ir tinkamą proceso eigą (2020 m. liepos 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-224/19 ir C-259/19 85 punktas ir 2010 m. liepos 8 d. Sprendimo *Bulicke*, C-246/09, 35 punktas).
- 20 Aplinkybėmis, kurių neapima Direktyvos 2003/88/EB 7 straipsnio ir Chartijos 31 straipsnio 2 dalies taikymo sritis, Teisingumo Teismas trejų metų (žr. 2010 m. balandžio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Barth*, C-542/08, 28 punktą ir 2009 m. kovo 24 d. Sprendimo *Danske Slagterier*, C-445/06, 48 punktą) ar dvejų metų senaties terminus (2011 m. gruodžio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Banca Antoniana Popolare Veneta*, C-427/10, 25 punktas) laikė suderinamais su veiksmingumo principu, jei, remiantis vertinimu, kurį turi atlikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, dėl jų Sąjungos teise suteikiamų teisių įgyvendinimas negali tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (2020 m. liepos 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-224/19 ir C-259/19 87 punktas). Lygiai taip pat Teisingumo Teismas pagrįstų terminų ieškiniui pareikšti nustatymą iš principo vertino kaip atitinkantį veiksmingumo reikalavimą,

nes taip įgyvendinamas pagrindinis teisinio saugumo principas (suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija; žr., be kita ko, 2016 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Gutierrez Naranjo*, C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, 70 punktą, 2010 m. liepos 8 d. Sprendimo *Bulicke*, C-246/09, 36 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją ir 1997 m. liepos 10 d. Sprendimo *Palmisani*, C-261/95, 28 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją), jei terminas pradedamas skaičiuoti ne anksčiau kaip nuo momento, kai darbuotojas sužinojo apie jo teisę pagrindžiančius faktus (žr. 2010 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Bulicke*, C-246/09, 41 punktą). Remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, tai, kad Teisingumo Teismas gali konstatuoti Sąjungos teisės pažeidimą, iš esmės neturi poveikio senaties termino eigos pradžiai (2020 m. gegužės 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-749/18 67 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Pagal veiksmingumo principą nedraudžiama, kad nacionalinėje teisėje įtvirtintas teisių, kurios kyla iš Sąjungos teisės, įgyvendinimo senaties terminas prasidėtų prieš paskelbiant Teisingumo Teismo sprendimą, kuriame išnagrinėta teisinė situacija atitinkamoje srityje (žr. 2015 m. sausio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Starjakob*, C-417/13, 64 ir paskesnius punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją). Pagal Sąjungos teisę priešingai šaliai draudžiama remtis pagrįsto senaties termino pasibaigimu, tik jei dėl jos elgesio, egzistuojant naikinamajam terminui, iš asmens buvo visiškai atimta galimybė pasinaudoti teisėmis pagal Sąjungos teisę nacionaliniuose teismuose (žr. 2020 m. gegužės 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-749/18 68 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 21 Šioje Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nustatyti principai yra argumentas, patvirtinantis, kad nuostatų dėl senaties taikymas teisei į teisės aktuose numatytas minimalias atostogas – kaip ir vietoj jos atsirandančiai teisei į kompensaciją – suderinamas su veiksmingumo principu.
- 22 Vis dėlto Teisingumo Teismo jurisprudencijoje taip pat yra atspirties taškų teigti, kad nuostatų dėl senaties taikymas teisei į teisės aktuose numatytas minimalias atostogas ar vietoj jos atsirandančiai teisei į kompensaciją nesuderinamas su veiksmingumo principu, kai darbdavys neįvykdė paraginimo ir informavimo pareigų.
- 23 Teisingumo Teismas nusprendė, kad dėl senaties termino taikymo gali tapti pernelyg sudėtinga įgyvendinti Sąjungos teise suteikiamas teises, taigi gali būti pažeidžiamas veiksmingumo principas, aiškinamas kartu su teisinio tikrumo principu, jei šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo momento, kai pareiškėjas negalėjo žinoti arba teisingai suvokti savo pagal Sąjungos teisę turimų teisių apimtį dėl to, kad neturėjo reikiamos informacijos (šiuo klausimu dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais aiškinimo žr. 2020 m. liepos 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo bylose C-224/19 ir C-259/19 90 ir paskesnius punktus ir 2018 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Profi Credit Polska*, C-176/17, 69 punktą). Tokiomis aplinkybėmis kolegijai kyla klausimas, ar pagal Direktyvos 2003/88/EB 7 straipsnį ir Chartijos 31 straipsnio 2 dalį reikalaujama, kad prasidedant įprastam senaties terminui

(BGB 199 straipsnio 1 dalies 2 punktas) asmuo ne tik žinotų apie savo teisės į atostogas atsiradimą ir jos apimtį, bet ir turėtų informaciją apie šios teisės ribojimą laiko atžvilgiu ir galimą išnykimą, ir kad visą šią informaciją jam suteiktų darbdavys vykdydamas paraginimo ir informavimo pareigas.

- 24 Kolegijos manymu, – jei Teisingumo Teismas teigiamai atsakytų į prejudicinį klausimą – jo ankstesnėje jurisprudencijoje taip pat nėra išaiškinta, ar pagal Direktyvos 2003/88/EB 7 straipsnį ir Chartijos 31 straipsnio 2 dalį reikalaujama, kad teisė į atostogas už nagrinėjamus atostogų metus (byloje atostogų metai yra 2013 ir 2014 m.), neišnykusi dėl to, kad darbdavys atitinkamai neparagino ir neinformavo darbuotojo, tiek, kiek tai susiję su galimai taikytinų senaties terminų pradžia (BGB 199 straipsnio 1 dalies 1 punktas), būtų traktuojama taip, lyg ji būtų atsiradusi kaip kitų arba vėlesnių metų atostogos, su kuriomis pagal *BUrlG* 7 straipsnio 3 dalį ji yra sumuojama.

Teisingumo Teismas 2018 m. lapkričio 6 d. Sprendime (*Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften*, C-684/16) nurodė, kad nacionalinės teisės nuostata dėl teisės į atostogas išnykimo netaikytina, jei jos negalima aiškinti pagal Direktyvos 2003/88/EB 7 straipsnį ir Chartijos 31 straipsnio 2 dalį. Vis dėlto ir tuomet nacionalinis teismas turi užtikrinti, kad darbuotojas neprarastų įgytų teisių į mokamas kasmetines atostogas, kai darbdavys negali įrodyti, jog jis darbuotojui faktiškai suteikė galimybę pasinaudoti mokamomis kasmetinėmis atostogomis, į kurias jis turėjo teisę pagal Sąjungos teisę (81 punktas).